

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
Кафедра менеджменту, маркетингу і міжнародної логістики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ**

Студента 2 курсу,
216 групи
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
спеціальності 073
«Менеджмент»,
освітньої програми
«Готельний і
ресторанний
менеджмент»

підпис

Олега ТУРЯКА

Науковий керівник
к.е.н., доцент

підпис

Оксана ВЕРСТЯК

Завідувач кафедри
к.е.н., доцент

підпис

Валентина ЧИЧУН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Економічна сутність поняття «ефективність функціонування підприємства» та фактори, що на неї впливають в умовах невизначеності.....	5
1.2. Методичні підходи до оцінки ефективності господарювання.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІЛІЇ «БЕРЕГОМЕТСЬКЕ ЛМГ» ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ» ЗА 2021 - 2023 РОКИ.....	18
2.1. Динаміка формування прибутку філії.....	18
2.2. Оцінка відносних показників ефективності господарювання філії.....	26
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ ФІЛІЇ «БЕРЕГОМЕТСЬКЕ ЛМГ» ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ».....	34
3.1. Напрями покращення функціонування підприємства в контексті зростання його ефективності.....	34
3.2. Прогнозні показники ефективності господарювання Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України».....	39
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47

ВСТУП

В умовах воєнного стану та нестабільності економіки ефективність функціонування економічної системи України, а також діяльність її суб'єктів, характеризуються високим рівнем непередбачуваності та складністю прогнозування. У такій ситуації успішна робота підприємства в умовах невизначеності майже завжди супроводжується виникненням ризиків і потенційних збитків, що негативно впливають на його діяльність.

Ці обставини зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання, які б дозволили раціонально враховувати ризики, мінімізувати можливі втрати та своєчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі. Адже ефективність комерційної діяльності є одним із ключових елементів ринкової економіки, яка орієнтована на досягнення стратегічних цілей як окремого підприємства, так і суспільства загалом. Відтак аналіз ефективності комерційної діяльності є важливою складовою економічної роботи будь-якого підприємства.

Питанням підвищення ефективності функціонування підприємства присвячено праці таких вчених: Батракова Т.І., Боковець В.В., Мороз О.О., Краєвська А.С., Брагіна О.С., Стельмашук Д.Д., Григораш О.В., Булигіна Д.О., Далик В.П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С., Бобко О.В., Георгієвський Н. К., Фар'ян В.О. та ін. Попри значну кількість напрацювань по даній тематиці, в умовах появи все нових ризиків, зумовлених воєнним станом, невизначеністю, питання пошуку актуальних і дієвих способів підвищення ефективності роботи вітчизняних підприємств залишається вкрай актуальною та потребує дослідження.

Метою роботи є розробка шляхів підвищення економічної ефективності Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» на основі оцінки її господарської діяльності та узагальнення теоретичних основ.

З даної мети випливають наступні завдання роботи:

- дослідити та узагальнити наукові підходи до визначення «ефективність діяльності підприємства»;
- дослідити невизначеність та її вплив на ефективність роботи підприємства;
- сформулювати методичні аспекти аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;
- оцінити динаміку формування прибутку та показники рентабельності Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» за 2021-2023 роки;
- проаналізувати показники ефективності використання ресурсів досліджуваного підприємства, показники ділової активності, фінансової стійкості та платоспроможності;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності функціонування Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України».

Об'єктом роботи є ефективність фінансово-господарської діяльності Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України», а предметом – особливості її забезпечення в умовах невизначеності.

Під час проведення дослідження обраної тематики використано такі наукові методи: критичний аналіз, методи порівняння та узагальнення - для дослідження теоретичних основ оцінки ефективності роботи підприємства; табличний, коефіцієнтний методи, трендовий, горизонтальний, вертикальний методи аналізу - для аналізу ефективності роботи досліджуваного підприємства; розрахунково-аналітичний метод прогнозування.

Інформаційною базою роботи є навчальні посібники, наукові статті та матеріали конференцій щодо проблематики, яка досліджується, фінансова звітність Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» .

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить

51 сторінку друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 40 сторінках. Робота містить 11 таблиць та 3 рисунки, список використаних джерел включає 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність поняття «ефективність функціонування підприємства» та фактори, що на неї впливають в умовах невизначеності

Ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання передбачає не лише отримання прибутку від інвестованого капіталу, а й досягнення довгострокових економічних, екологічних та соціальних результатів. Такий підхід реалізується шляхом дотримання підприємством чинного законодавства, задоволення вимог споживачів продукції чи послуг, врахування інтересів місцевої громади, в межах якої здійснюється діяльність, а також очікувань інших зацікавлених сторін (стейкхолдерів). В умовах повномасштабного вторгнення особливої ваги набуває соціальна функція бізнесу, адже ефективна робота кожного окремого підприємства прямо впливає на темпи наближення перемоги України.

Проте досягнення високої ефективності ускладнюється дією чинника невизначеності. Розглянемо сутність цього явища детальніше.

Невизначеність в організаційно-економічній системі — це ситуація, що передбачає існування множинних варіантів розвитку подій із непередбачуваними наслідками, як позитивними, так і негативними, які виникають унаслідок браку інформації та відсутності чітко визначеної траєкторії розвитку. У таких умовах зовнішнє середовище характеризується неповнотою, неточністю даних та багатоваріантністю очікуваних результатів.

Таким чином, невизначеність у процесі досягнення ефективного функціонування підприємства полягає в тому, що воно змушене діяти в умовах впливу численних зовнішніх та внутрішніх чинників, здатних як позитивно, так і негативно впливати на кінцеві результати.

Основними джерелами невизначеності є:

недостатнє знання всіх параметрів та обставин, що впливають на ухвалення оптимальних рішень, а також неможливість повного та точного врахування навіть

наявної інформації через ймовірнісний характер поведінки зовнішнього середовища;

наявність випадкових факторів, які не піддаються прогнозуванню навіть із використанням ймовірнісних методів;

суб'єктивні чинники протидії, коли рішення ухвалюються в умовах конфлікту інтересів між сторонами, що мають протилежні або несумісні цілі.

Причини невизначеності функціонування підприємства відображає рис.

1.1.

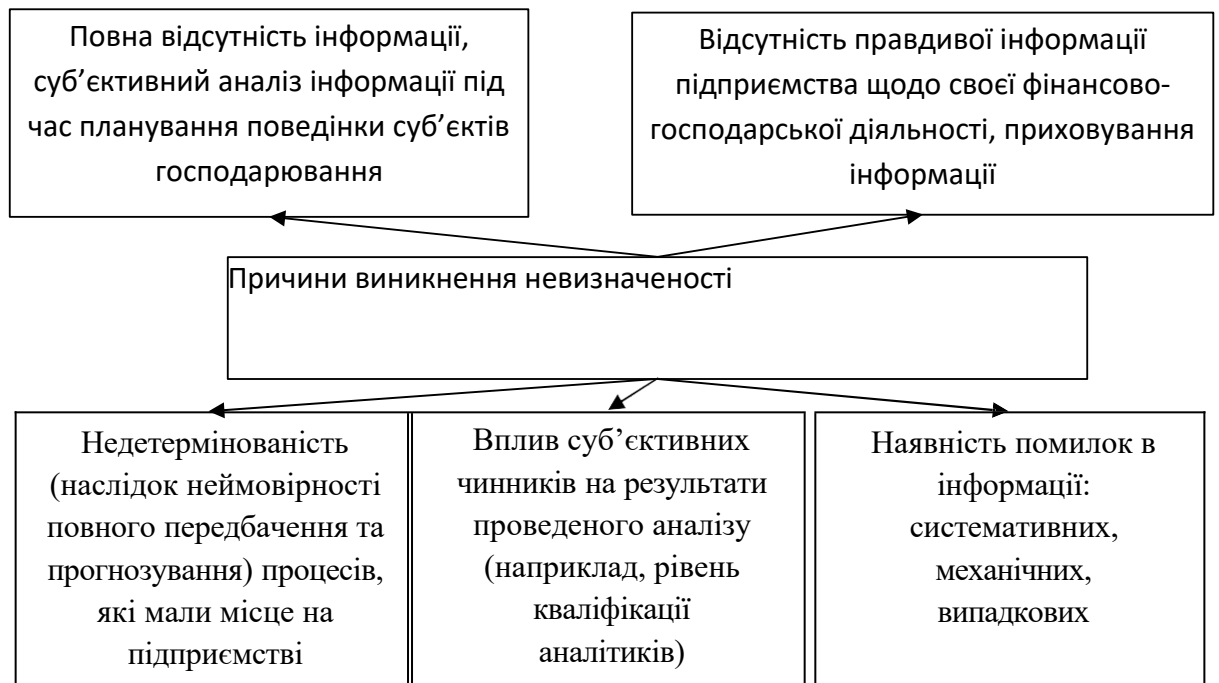

Рис. 1.1. Основні причини невизначеності функціонування підприємства

[35, с. 26]

За місцем виникнення невизначеність в управлінні підприємством (фірмою) може бути наслідком:

- невизначеності у встановленні планового періоду і, зокрема, періоду, на який розробляється стратегія розвитку підприємства;
- невизначеності формування цілей підприємства та вибору пріоритетів у визначених цілях, що може бути зумовлено наявністю ряду альтернативних цілей;
- помилок в оцінках дійсного стану справ усередині самого підприємства та його місця на ринку, до чого, у свою чергу, може призвести ряд причин об'єктивного та суб'єктивного характеру;
- неповної або помилкової інформації стосовно перспектив розвитку даного підприємства й ринку в цілому, рішень, прийнятих на її підставі;
- можливих перебоїв у розробленні чи реалізації стратегії розвитку підприємства; невизначеності контролю й оцінки результатів діяльності підприємства [35, с. 25].

Підприємства України сьогодні функціонують у воєнних умовах, що створює додаткову невизначеність у діяльності суб'єктів господарювання та значно її підсилює. Особливість полягає у тому, що це є надзвичайно рідкісний чинник впливу та немає досвіду щодо його мінімізації наразі.

З огляду на це суб'єкти господарювання повинні вживати заходи – як типові, так і досить неординарні щодо пошуку шляхів підвищення ефективності функціонування в умовах воєнного стану. Особливо актуальним є питання систематичної та оперативної оцінки динаміки показників ефективності діяльності підприємства, пошук резервів її підвищення та дослідження чинників, що на неї впливають. Пошук шляхів підвищення ефективності функціонування підприємства доцільно розпочати з дослідження поняття «ефективності» як економічної категорії.

Історичний підхід до категорії «ефективність» свідчить про тривалу історію її розвитку. Так, вперше термін «ефективність» розглядали у своїх працях англійський вчений В. Петті та французький економіст Ф. Кене, які трактували його у значенні результативності з позиції сприяння підвищення економічного рівня життя для оцінювання приватних і урядових заходів. На

початку XIX ст. Д. Рікардо у своїх роботах відокремив поняття «ефективність» як економічної категорії та повністю розділив поняття «ефективність» і «результативність». При цьому ефективності він надав специфічне визначення, що виражається: «... зіставленням результату та певного виду витрат» [2, с. 119].

Розглянемо сучасні підходи до визначення ефективності функціонування підприємства.

Тульчинська С. О., Погребняк А. Ю., Крашевська Т. О. розрізняють поняття «економічного ефекту» та «економічної ефективності». При цьому: «...під економічним ефектом розуміють корисний результат економічної діяльності. Економічна ефективність – це категорія, що оцінюється співвідношенням отриманого ефекту та всієї суми витрат (затрат) суб'єкта господарювання» [38, с. 91].

Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. визначають економічну ефективність наступним чином: «...це результативність економічної діяльності, реалізації економічних програм та вжиття заходів, що характеризуються відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату» [21, с. 765].

Григораш О.В., Булигіна Д.О. вважають, що: «...для виміру ефективності необхідно мати кількісно виражені ефект (результат) і ресурси (витрати). Чим більший ефект на одиницю ресурсів (витрат), тим вища ефективність відповідного процесу, дії, і навпаки» [10, с. 156].

Андрійчук В. акцентує увагу на тому, що: «...результативність певної дії чи процесу, яку можна виміряти співвідношенням між одержаним результатом та витратами, що були понесені для його досягнення» [1, с. 104].

Павленко І.Г. під ефективністю розуміє: «... комплексну оцінку кінцевих результатів використання трудових, матеріальних, інформаційних та фінансових ресурсів підприємства у виробництві товарів та наданні послуг за певний термін» [33, с. 36].

Ярославський А.О. розглядають економічну ефективність як:

«...результат фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, який покриває усі витрати на її здійснення та містить чистий прибуток, що залишається для розвитку бізнесу» [45, с. 176].

Григораш О.В., Терьошина Ю.О. пропонують наступне визначення економічної ефективності: «... це складна і багатогранна категорія сучасної економічної науки, яка виникла паралельно з формуванням періоду матеріального виробництва, не має однозначного визначення і трактування в сучасній науковій літературі, залежить від оптимально обґрунтованого співвідношення витрат і результатів діяльності» [11, с. 223].

Кузьомко В.М., Онищенко І.В. розглядає економічну ефективність як: «...термін, який використовується для оцінки результатів господарської діяльності підприємства в порівнянні із зусиллями, пов'язаними з відповідною діяльністю. Економічна ефективність є основним якісним фактором економічного зростання організації, оскільки забезпечує абсолютне зростання її результатів при тій же величині зусиль. Економічна ефективність включає в себе рентабельність, яка є загальним показником ефективності» [26, с. 172].

Далик В.П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С., Бобко О.В., Георгієвський Н. К., Фар'ян В.О. зазначають, що: «...ефективна діяльність підприємства передбачає зміну в часі абсолютних показників ефективності або результативності в бік збільшення або зменшення в залежності від економічної природи аналізованих показників, що дає можливість говорити про динамічну ефективність» [12].

Отже, наведені визначення категорії «ефективність» свідчить про те, що здебільшого ефективність розглядають як співвідношення результату та витрат. Також, хоча й вкрай рідко, але зустрічаються підходи, коли ототожнюють «результативність» та «ефективність», що, на нашу думку, не зовсім коректно, адже результат функціонування підприємства може бути як позитивним, так і негативним. Ефективність ж, на нашу думку, завжди відображає позитивну величину, що характеризує приріст результатів у співвідношенні із засобами їх досягнення.

Отже, ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства – це термін, що відображає співвідношення між одержаними результатами від фінансово-господарської діяльності та витраченими ресурсами на їх досягнення, що в умовах невизначеності залежить від великої кількості чинників.

Рівень економічної ефективності функціонування окремого підприємства значно впливає на вирішення соціально-економічних завдань, адже сприяє швидкому зростанню економіки, підвищенню рівня життя населення, вдосконалення умов праці та відпочинку, поповненню бюджету податковими платежами тощо.

На думку Ярославського А.О. економічна ефективність підприємства визначається основними факторами:

- 1) запровадження максимально досяжних економічних цілей, орієнтованих на весь потенціал підприємства;
- 2) виявлення змін, необхідних для повного розкриття потенціалу підприємства;
- 3) проведення необхідних змін, досягнення поставлених стратегічних цілей [45, с. 175].

Процес виробництва і реалізації продукції підприємств регулює взаємодія трьох визначальних чинників:

- праця;
- персонал (робоча сила);
- предмети праці.

Взаємодіють ці чинники наступним чином: «...використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства виробляє суспільно корисну продукцію або надає виробничі й побутові послуги. Таким чином, з одного боку, мають місце затрати живої та уречевленої праці, а з іншого – результати виробництва (діяльності), які залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня його використання» [10, с. 155].

Залежно від спрямованості дії всі фактори можна об'єднати у дві групи, а

саме позитивні й негативні. Фактори, вплив яких покращує показники діяльності підприємства – це позитивні чинники. Негативні фактори погіршують ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

Залежно від місця виникнення всі фактори можна класифікувати на зовнішні й внутрішні. Зовнішні фактори не залежать від діяльності самого підприємства, а внутрішні породжує саме підприємство (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Фактори впливу на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства [складено автором за даними [4, с. 34]

Стащук О.В., Шостак Л.В., Булик Д.В. розглядають фактори впливу на функціонування підприємства в умовах воєнного стану та відмічають: «...по-перше, початок воєнних дій є безпосереднім чинником негативного впливу на функціонування не лише підприємств, а й економіки країни в цілому, що пов'язано із переведенням економіки країни до воєнної моделі. По-друге, активні воєнні дії спричинили міграцію та мобілізацію працездатного

населення, що вплинуло на формування попиту та пропозиції на ринку товарів, робіт та послуг в Україні. Це також призвело до зменшення трудових ресурсів у країні. Водночас, на фоні негативних інфляційних змін та у частих випадках знищенням виробництв або їх розташування у зонах окупації (що унеможливило їх подальше функціонування) спостерігається зростання обсягу незайнятого населення. Це призводить до того, що суб'єкти господарювання не мають змоги формувати ВВП і не здійснює платежів до бюджету у вигляді податків та зборів. Не останнім чинником прояву воєнного стану в країні є зростання інфляції. Зростання вартості експорту, збільшення транспортних витрат та падіння попиту на кінцеву продукцію (довгострокові побутові товари, технічне обладнання і т.д.) є фінансовим тягарем для підприємств. Це призводить до спаду економіки в країні. По-третє, воєнний стан та активні воєнні дії збільшують рівень як фінансового, підприємницького ризику, так і ризику втрати майна суб'єктів господарювання» [37].

Отже, невизначеність є невід'ємним атрибутом прийняття управлінських рішень щодо функціонування підприємства. Необхідно відмітити, що вона не завжди є негативним фактором, адже усвідомлення факту її існування веде до ініціативності та творчого пошуку, мотивує до самостійного вирішення господарських завдань.

На практиці зниження рівня невизначеності, необхідне для ефективного господарювання підприємства, забезпечується: збором інформації, що зменшує невизначеність очікувань; з'ясуванням причин, форм і наслідків невизначеності; обробкою інформації методами аналізу.

Аналіз ефективності господарювання в умовах невизначеності є важливим етапом управління нею, який дозволяє зменшити ризики невизначеності, оцінити та спрогнозувати ключові показники, внести корективи у діяльність підприємства, вчасно зреагувати на додаткові ризики та можливості.

1.2. Методичні підходи до оцінки ефективності господарювання

Кожне підприємство, незалежно від рівня отриманих фінансових результатів, має формувати систему оцінювання ефективності своєї діяльності. Саме завдяки моніторингу динаміки відповідних показників можна здійснювати контроль за досягненням стратегічних цілей та оперативно реагувати на зміни. Важливу роль у цьому процесі відіграє організація адміністративної діяльності, зокрема впровадження і підтримка систем бухгалтерського обліку, контролю та аналітики. Систематичний аналіз показників ефективності дозволяє своєчасно виявляти внутрішні резерви та вживати заходів для покращення результативності функціонування підприємства.

Оцінка ефективності діяльності підприємства ґрунтується на низці загальновизнаних принципів:

під час розробки та реалізації проєктів слід забезпечити взаємозв'язок між техніко-технологічними аспектами, економічними чинниками, фінансовими можливостями, ринковим середовищем і суспільними потребами, що сприяє цілісному підходу до прийняття управлінських рішень;

важливо враховувати зміну вартості грошей у часі, тобто оцінювати витрати та результати з урахуванням їх часової релевантності;

слід брати до уваги ризики та чинники невизначеності, які супроводжують господарську діяльність.

Аналіз ефективності проводиться поетапно:

Підготовчий етап: уточнюється об'єкт дослідження, формулюються мета та завдання аналізу, розробляється план аналітичної роботи.

Побудова системи показників: обирається сукупність індикаторів, які відображають використання ресурсів, витрати та результати діяльності.

Збір даних: формується інформаційна база на основі фінансової звітності підприємства; дані перевіряються на достовірність і при необхідності нормалізуються.

Аналітичний етап: розраховуються значення показників згідно з обраною методикою, порівнюються з плановими значеннями та історичними даними, здійснюється факторний аналіз, визначаються основні чинники впливу та

невикористані резерви.

Завершальний етап: проводиться інтерпретація результатів, формуються висновки та управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності діяльності.

У науковій літературі подається декілька підходів до аналізу ефективності функціонування підприємств. Зокрема, О.С. Брагіна та Д.Д. Стельмахук виділяють:

системний підхід, який передбачає аналіз взаємопов'язаних показників у межах єдиної логічної структури;

інтегральний підхід, що базується на обчисленні зведеного показника, який відображає сумарну ефективність господарської діяльності.

На думку С. Покропивного, ефективність можна вимірювати за такими групами показників:

Загальні показники виробничої ефективності: прибуток та витрати на одиницю продукції, рентабельність витрат, рівень задоволення попиту;

Показники трудових ресурсів: продуктивність праці, трудомісткість, ефективність використання зарплати і робочого часу;

Показники основних засобів: фондоддача, рентабельність фондів;

Показники матеріальних ресурсів: матеріаловіддача, матеріаломісткість, енерговитрати;

Фінансові показники: рентабельність інвестицій, оборотність капіталу, капіталомісткість.

Деякі науковці ототожнюють ефективність із рівнем рентабельності. Наприклад, О.В. Любкіна та М.О. Шмельова розглядають рентабельність як ключовий прояв економічної ефективності, а прибуток — як її головний результат. Подібну позицію поділяють О.В. Григораш і Ю.О. Терьошина, які наголошують на зв'язку між прибутком і витратами як головному індикаторі ефективності.

У мікроекономічному контексті ефективність підприємства тісно пов'язується з рівнем собівартості, якістю продукції та продуктивністю праці. Останній показник має особливе значення, адже напряду впливає на прибутковість через підвищення обсягів виробництва та зниження витрат на

одиницю продукції.

Н.В. Фарафонова пропонує оцінювати ефективність на основі показників використання ресурсного потенціалу підприємства — трудових, виробничих, технічних і земельних ресурсів — із акцентом на досягнення максимальної результативності за мінімальних витрат.

О.В. Козирєва, І.А. Грузіна та І.В. Бондаренко рекомендують застосовувати експрес-методику для оперативної оцінки фінансового стану підприємства. Така методика включає аналіз фінансової стабільності, а також горизонтальний, вертикальний та динамічний аналіз фінансової звітності.

С.М. Онисько та П.М. Марич зазначають, що ефективність доцільно оцінювати як у кількісному, так і в якісному вимірах. До кількісних належать обсяги виробництва, чисельність персоналу, прибуток, матеріаломісткість, а до якісних — продуктивність праці, якість управлінських рішень.

Згідно з поглядами А.В. Шегди та В.А. Кейлера, ефективність є комплексною характеристикою, що відображає результати використання всіх ресурсів підприємства за визначений період часу.

Тому на основі узагальнення підходів до оцінки ефективності функціонування підприємства пропонуємо наступну узагальнену систему показників (рис. 1.3).

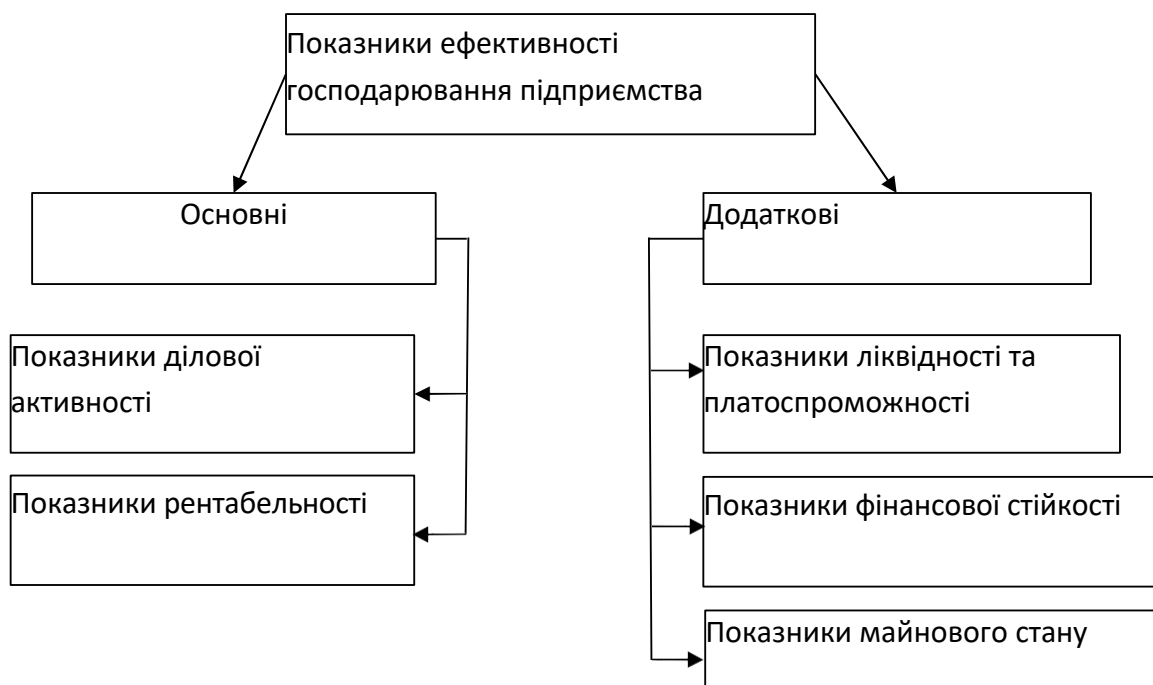

Рис. 1.3. Показники ефективності функціонування підприємства на основі комплексного підходу (складено автором на основі [25, с. 84; 32, с. 98])

Таким чином, наведені на рис. 1.2 групи показників найбільш комплексно відображають рівень ефективності функціонування. Порядок розрахунку показників даних груп наведені у дод. А.

Отже, оцінка ефективності господарювання – важлива частина пошуку шляхів підвищення ефективності функціонування підприємств, саме на її підставі формується система управлінських рішень, що втілюються у фінансово-господарську діяльність підприємства.

Оцінити ефективність діяльності підприємства неможливо лише на основі одного показника. Різноманітність властивостей фінансово-господарської діяльності підприємства зумовлює наявність численної сукупності показників і при цьому основна проблема їх застосування виражена в тому, що жоден показник не може відігравати роль універсального. У зв'язку з цим практично завжди використовують систему, яка містить різні показники ефективності діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІЛІЇ «БЕРЕГОМЕТСЬКЕ ЛМГ» ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ» ЗА 2021 - 2023 РОКИ

2.1. Динаміка формування прибутку філії

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07 вересня 2022 року № 1003 «Деякі питання реформування управління лісової галузі», було ухвалено рішення щодо створення державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України». Це підприємство утворено шляхом об'єднання державних лісогосподарських підприємств, які підпорядковувалися Державному агентству лісових ресурсів України, з подальшим перетворенням новоутвореного суб'єкта в акціонерне товариство, 100% акцій якого перебуватимуть у державній власності [14].

На виконання цієї постанови Держлісагентство України видало наказ від 26 жовтня 2022 року № 804, яким офіційно створено ДСГП «Ліси України».

Це підприємство не фінансується з державного бюджету й здійснює свою господарську діяльність на самофінансуванні. Земельні ділянки, призначені для лісогосподарських потреб, залишаються у державній власності, але передані «Лісам України» у постійне користування. Структура підприємства включає центральний офіс, 10 регіональних офісів і 148 філій, до складу яких входить 1451 лісництво.

Філія «Берегометське лісомисливське господарство» (далі – Філія «Берегометське ЛМГ») є відокремленим структурним підрозділом ДСГП «Ліси України» і підпорядковується Подільському лісовому офісу. Її діяльність регламентується відповідним Положенням, строк існування не обмежений.

Основною метою діяльності філії є ведення лісового та мисливського господарства, охорона, захист, ефективне використання і відтворення лісових ресурсів, а також охорона державного мисливського фонду на території наданих у користування мисливських угідь. Крім того, філія має право здійснювати комерційну діяльність із метою отримання прибутку, а також забезпечувати потреби держави та місцевих громад на промисловій або господарській основі.

Фінансові відносини між філією та центральним підприємством регламентуються наказами Генерального директора ДСГП «Ліси України».

Предмет діяльності Філії «Берегометське ЛМГ» включає:

Відновлення і підвищення продуктивності лісових насаджень, покращення їхніх екологічних властивостей, а також родючості ґрунтів згідно з вимогами чинного законодавства.

Охорону лісів від пожеж, самовільних рубок, шкідників, хвороб та інших шкідливих впливів, зокрема антропогенного характеру.

Реалізацію заходів із профілактики правопорушень у сфері лісового і мисливського господарства, а також щодо використання лісових і мисливських ресурсів.

Дотримання встановлених правил щодо використання лісових ресурсів.

Здійснення лісівництва, лісозаготівлі та супутньої господарської діяльності.

Організацію виробництва продукції з переробки деревини та продукції лісохімічної галузі.

Філія не має статусу юридичної особи, діє від імені та в інтересах ДСГП «Ліси України» як його структурний підрозділ.

Ключовим показником ефективності господарської діяльності філії є прибуток, який визначається як різниця між доходами та витратами. У звіті про фінансові результати виділяють прибуток від основної (звичайної) діяльності, надзвичайних подій, а також валовий, операційний і чистий прибуток, що дозволяє комплексно оцінити фінансовий стан підрозділу.

Проаналізуємо формування прибутку Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка формування прибутку Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» за 2021-2023 роки

тис.грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Чистий дохід	173394	222822	232013	49428	9191
Собівартість реалізації продукції	145364	187631	190483	42267	2852

Валовий прибуток	28030	35191	41530	7161	6339
Інші операційні доходи	1532	2607	752	1075	-1855
Адміністративні витрати	8681	12273	17152	3592	4879
Витрати на збут	16220	5361	4332	-10859	-1029
Інші операційні витрати	2639	7928	5102	5289	-2826
Прибуток від операційної діяльності	2022	12236	15695	10214	3459
Інші фінансові доходи	-	217	-	217	-217
Інші доходи	-	-	1682	-	1682
Фінансові витрати	180	32	-	-148	-32
Фінансовий результат до оподаткування	1842	12421	17373	10579	4952
Податок на прибуток	744	2749	-	2005	-2749
Чистий прибуток	1098	9672	17373	8574	7701

Аналізуючи таблицю, можна звернути увагу на позитивну динаміку чистого прибутку – з 1098 тис.грн. показник зріс до 9672 тис.грн. у 2022 році та аж до 17373 тис.грн. у 2023 році, тобто за 2022-2023 роки показник зріс на 7701 тис.грн.

Валовий прибуток, який відображає фінансовий результат від реалізації продукції, робіт, послуг має однозначну позитивну динаміку – збільшення: протягом 2021-2022 років показник зріс на 7161 тис.грн., за 2022-2023 роки на 6339 тис.грн. Така динаміка зумовлена перевищенням темпів росту виручки над собівартістю продукції.

Також позитивним є збільшення операційного прибутку – у 2022 році він становив 12236 тис.грн., що на 10214 тис.грн. більше значення 2021 року, на що значно вплинуло збільшення валового прибутку, зменшення витрат на збут, збільшення інших операційних доходів. На 3459 тис.грн. зріс операційний прибуток у 2023 році порівняно з 2022 роком, за рахунок збільшення валового прибутку, зменшення витрат на збут, зменшення інших операційних витрат.

Значне збільшення операційного прибутку у 2022 році, а також збільшення інших фінансових доходів та фінансових витрат призвело до збільшення фінансового результату до оподаткування на 10579 тис.грн. до рівня 12421 тис.грн. проти значення у 2021 році 1842 тис.грн.

На 4952 тис.грн. збільшилась сума фінансового результату до оподаткування у 2023 році порівняно з 2022 роком – за рахунок операційного прибутку та збільшення інших доходів.

Збільшення фінансового результату до оподаткування спричинило збільшення податку на прибуток та чистого прибутку у 2022 році. Відповідно у 2023 році через реорганізацію податок на прибуток не сплачувався, адже платником виступило ДП «Ліси України». Тому чистий прибуток повністю співпадає з фінансовим результатом до оподаткування.

Значний вплив на формування прибутку справляє динаміка доходів підприємства. Проаналізуємо структуру доходів Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» за видами діяльності (табл. 2.2.).

Отже, досліджуваний суб'єкт господарювання характеризується позитивною динамікою доходів – їх сума зростала протягом 2021-2023 року. У 2022 році загальна сума доходів становила 225646 тис.грн., що на 49428 тис.грн. більше значення 2021 року, а у 2023 році 232765 тис.грн., що на 9119 тис.грн. більше значення 2022 року.

Виручка від реалізації продукції Філії формується в більшій мірі за рахунок лісозаготівель та переробної просисловості, зовсім незначною є частка інших надходжень та мисливства.

Сума інших операційних доходів коливається протягом періоду дослідження – у 2021 році їх сума становила 1532 тис.грн., а у 2022 році зросла до 2607 тис.грн., проте у 2023 році відбулась негативна зміна – зменшення інших операційних доходів до рівня 752 тис.грн., що зумовлено відсутністю доходів від реалізації інших оборотних активів. Інші операційні доходи пов'язані із доходами від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті та доходами від операційної оренди активів.

Інші фінансові доходи суб'єкта господарювання були отримані лише у 2022 році в сумі 217 тис.грн., а інші доходи у 2023 році в сумі 1682 тис.грн.

Найбільшу питому вагу у загальній їх сумі займає виручка від реалізації продукції – 99,12% у 2021 році, 98,75% у 2022 році та 99,68% у 2023 році. Та достатньо незначною є частка інших операційних доходів – 0,3-1,6% протягом періоду дослідження.

Окрім доходів, великий вплив на ефективність роботи справляють витрати. Склад і структуру витрат Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» відображає табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Склад і структура витрат Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» у 2021-2023 роках

тис.грн.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Собівартість продукції	173394	222822	232013	49428	9191
у % до загальної суми витрат	66,35	79,18	70,97	12,83	-8,21
Адміністративні витрати	20463	20078	16171	-385	-3907
у % до загальної суми витрат	7,83	7,13	4,95	-0,70	-2,19
Витрати на збут	9239	10105	2529	866	-7576
у % до загальної суми витрат	3,54	3,59	0,77	0,06	-2,82
Інші операційні витрати	58066	28371	76205	-29695	47834
у % до загальної суми витрат	22,22	10,08	23,31	-12,14	13,23
Фінансові витрати	180	32	0	-148	-32
у % до загальної суми витрат	0,07	0,01	0,00	-0,06	-0,01
Всього витрат	261342	281408	326918	20066	45510

Отже, загальна сума витрат Філії зростала щороку – у 2022 році сума витрат зросла на 20066 тис.грн. порівняно з 2021 роком, а у 2023 році на 45510 тис.грн. порівняно з 2022 роком.

Собівартість продукції збільшилась у 2022 році на 49428 тис.грн. та склала 222822 тис.грн., а у 2023 році зросла ще на 9191 тис.грн. та становила 232013 тис.грн. Вона включає витрати на сировину, матеріали, паливо,

електроенергію, оплату праці та відрахування на соціальні заходи, амортизацію основних засобів і нематеріальних активів.

Сума адміністративних витрат зменшувалась щороку – у 2022 році на 385 тис.грн. порівняно з 2021 роком та на 3907 тис.грн. у 2023 році порівняно з 2022 роком. На Філії такі витрати пов'язані із використанням службових автомобілів, витрати на зв'язок та службові відрядження, витрати на оплату праці адміністративних працівників та відрахування на соціальні заходи.

У 2022 році сума витрат на збут зросла на 866 тис.грн. і склала 10105 тис.грн. У 2023 році значно зменшилась сума витрат на збут (на 7576 тис.грн.). Це транспортні витрати, витрати на зберігання та упаковку, оплату праці відповідних працівників та відрахування на неї.

Інші операційні витрати мали неоднозначну динаміку – зменшення у 2022 році (на 29695 тис.грн.) та зростання у 2023 році (на 47834 тис.грн.). Це витрати на розрахунково-касове обслуговування, податки, що сплачуються у місцевий бюджет, інвентаризація землі, інші витрати.

У структурі витрат найбільшу питому вагу займає собівартість продукції – 66,39%, 79,19% та 70,97% відповідно у 2021 році, 2022 році та 2023 році. Від 10 до 25% коливається питома вага інших операційних витрат, найменшою була питома вага витрат на збут, частка яких зменшилась із 3,54% до 0,77%. Дещо зменшилась питома вага адміністративних витрат – у 2023 році показник склав 4,95%, що на 2,19% менше значення 2022 року. Також зменшилась питома вага фінансових витрат – у 2023 році їх не було взагалі, а протягом 2021-2022 років показник зменшився на 0,06% - із 0,07% у 2021 році до 0,01% у 2022 році.

Проаналізуємо операційні витрати Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» (табл. 2.4).

Сума операційних витрат збільшилась на 40328 тис.грн. у 2022 році порівняно з 2021 роком та на 10555 тис.грн. у 2023 році порівняно з 2022 роком. Зростали усі елементи витрат, окрім матеріальних витрат.

Таблиця 2.4

Склад і структура операційних витрат Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП
«Ліси України» у 2021-2023 роках

тис.грн.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/ 2021	2023/ 2022
Матеріальні витрати	78620	78572	30688	-48	-47884
у % до загальної суми операційних витрат	46,62	37,60	13,98	-9,02	-23,62
Витрати на оплату праці	65641	84459	98317	18818	13858
у % до загальної суми операційних витрат	38,92	40,42	44,79	1,49	4,37
Відрахування на соціальні заходи	14197	18648	21269	4451	2621
у % до загальної суми операційних витрат	8,42	8,92	9,69	0,51	0,76
Амортизація	8566	9714	7205	1148	-2509
у % до загальної суми операційних витрат	5,08	4,65	3,28	-0,43	-1,37
Інші операційні витрати	1624	17583	62052	15959	44469
у % до загальної суми операційних витрат	0,96	8,41	28,27	7,45	19,85
Всього операційних витрат	168648	208976	219531	40328	10555

У структурі операційних витрат значну питому вагу протягом періоду дослідження займають витрати на оплату праці – показник становить 40-45%, також вагомим є показник питомої ваги матеріальних витрат у 2021 та 2022 роках – приблизно 40%, проте у 2023 році структура операційних витрат змінилась – збільшилась питома вага інших операційних витрат до рівня 28,27% та зменшилась частка матеріальних витрат до 13,98%.

Отже, динаміка фінансових результатів Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» є позитивною. Збільшення виручки від реалізації продукції більшими темпами, ніж зростала собівартість призвело до зростання валового прибутку. Збільшення прибутку від операційної діяльності в значній мірі зумовлене зменшенням витрат на збут. Зростання прибутку до

оподаткування та чистого прибутку зумовлене зменшенням фінансових витрат та у 2023 році відсутність податку на прибуток.

Дохід Філії формується переважно за рахунок виручки від реалізації продукції, а витрати – за рахунок собівартості продукції.

2.2. Оцінка відносних показників ефективності господарювання філії

Абсолютна сума прибутку не в повній мірі відображає ефективність господарювання, адже не дає можливості порівняти результат із авансованими коштами або витратами.

Ефективність управління прибутком відображають показники рентабельності, які на відміну від суми прибутку є відносними величинами, які характеризують співвідношення прибутку та понесених витрат (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка показників прибутковості Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП
«Ліси України» у 2021-2023 роках

%

Активи	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6
Рентабельність реалізації за валовим прибутком	16,17	15,79	17,90	-0,37	2,11
Рентабельність реалізації за операційним прибутком	1,17	5,49	6,76	4,33	1,27
Рентабельність реалізації за чистим прибутком	0,63	4,34	7,49	3,71	3,15
Рентабельність продукції	19,28	18,76	21,80	-0,53	3,05
Рентабельність операційної діяльності	1,17	5,74	7,23	4,57	1,49
Рентабельність капіталу	1,91	15,33	22,30	13,42	6,98

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6
Рентабельність власного капіталу	3,32	26,62	48,64	23,30	22,02
Рентабельність оборотних активів	5,45	43,82	47,84	38,37	4,02
Рентабельність необоротних активів	2,95	23,57	41,78	20,63	18,21

Показники рентабельності реалізації характеризують співвідношення відповідних видів прибутку до виручки від реалізації продукції. Так, рентабельність реалізації за валовим прибутком коливається в межах 15,79% до 17,90%. Найвищий рівень рентабельності у 2023 році, на 1 грн. доходу від реалізації прибутку припадає 18 коп. валового прибутку, що на 0,02 коп. більше значення 2022 року. Тобто в цілому, незважаючи на зменшення показника у 2022 році, за весь період дослідження він має позитивну динаміку – зростання, що є позитивним.

Рентабельність реалізації за операційним прибутком має позитивну зміну – щороку його значення збільшувалось: у 2021 році показник становив 1,17%, у 2022 році 5,49%, у 2023 році 6,76%. Тобто протягом 2021-2022 років показник зріс на 4,33%, а за два останні роки на 1,27%.

Рентабельність реалізації за чистим прибутком зростала щороку – у 2021 році показник становив 0,63%, у 2022 році показник зріс на 3,71% і склав 4,34%; у 2023 році показник зріс ще на 3,15% і становив 7,49%. Така позитивна динаміка показника зумовлена тим, що чистий прибуток збільшувався більшими темпами, ніж зростала виручка від реалізації продукції.

Рентабельність продукції демонструє співвідношення між валовим прибутком та собівартістю продукції. Показник дещо зменшився у 2022 році (на 0,53%), проте у 2023 році зріс на 3,05% порівняно з 2022 роком та перевищив значення 2021 року (19,28%). Зменшення показника у 2022 році зумовлене тим, що собівартість зростала в більшій мірі, ніж збільшувався валовий прибуток.

Позитивним є те, що зростає рентабельність операційної діяльності

підприємства, адже саме даний вид діяльності є основним. Показник зріс на 4,57% у 2022 році порівняно з 2021 роком і склав 5,74% за рахунок зростання операційного прибутку, який зріс і у 2023 році, як наслідок рентабельність операційної діяльності у 2023 році збільшилась порівняно з 2022 роком і становила 7,23%.

Важливим показником є рентабельність активів, який демонструє відношення чистого прибутку до всієї суми активів (капіталу). Значення показника у 2021 році становить лише 1,91%, у 2022 році показник зріс на 13,42% і склав 15,33%. У 2023 році значення показника становило 22,30%, що на 6,98% більше значення 2022 року.

Рентабельність власного капіталу, рентабельність оборотних активів та необоротних активів мають позитивну зміну, зумовлену збільшенням чистого прибутку. Показники збільшувались у 2023 році та є значно вищими рівня 2021 року.

Таким чином, показники прибутковості характеризують позитивну зміну на Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України». Їх значення зростає щороку протягом періоду дослідження. Сума прибутку постійно збільшується, що позитивно впливає на рівень прибутковості.

Поряд із показниками рентабельності ефективність також характеризують показники ділової активності. Проаналізуємо показники ділової активності Філії

«Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Оцінка показників ділової активності Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» у 2021-2023 роках

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/ 2021	2023/ 2022
1	2	3	4	5	6
Продуктивність праці	343,354	360,553	482,356	17,199	121,802
Фондовіддача основних засобів	5,355	6,601	7,063	1,246	0,462

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6
Кількість оборотів дебіторської заборгованості, рази	40,991	71,292	12,658	30,300	-58,633
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні	9	5	28	-4	23
Коефіцієнт оборотності запасів, рази	11,796	13,071	16,883	1,275	3,812
Тривалість обороту запасів, дні	31	28	21	-3	-6
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, рази	7,327	8,533	5,501	1,205	-3,031
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, дні	49	42	65	-7	23
Тривалість операційного циклу, дні	39	33	50	-7	17
Тривалість фінансового циклу, дні	-10	-10	-16	0	-6

Продуктивність праці має позитивну зміну, адже зростає з кожним роком і у 2023 році на одного працівника припадало 483 тис.грн. доходу від реалізації продукції. Цей показник є одним із показників ефективності використання трудових ресурсів.

У 2023 році зросла тривалість операційного циклу, що демонструє негативну зміну, яка відбулась через уповільнення оборотності дебіторської заборгованості через зростання дебіторської заборгованості по розрахунках із внутрішніх розрахунків.

Тривалість фінансового циклу від'ємна, тобто строк погашення кредиторської заборгованості підприємства перевищує тривалість операційного циклу підприємства, тобто Філія «живе у борг».

У першому розділі нами з'ясовано, що до показників ефективності господарювання належать показники ефективності використання основних засобів, а також окремі показники їх стану. Також важливо аналізувати матеріаловіддачу та оборотність загальної суми оборотних активів підприємства (табл. 2.7).

Отже, фондівіддача основних засобів та фондомісткість характеризують позитивну зміну ефективності використання основних засобів, адже засвідчує

збільшення з року в рік суми доходу в розрахунку на 1 грн. основних засобів.

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання ресурсів Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» у 2021-2023 роках

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/2021	2023/2022
Фондовіддача основних засобів	5,355	6,601	7,063	1,246	0,462
Рентабельність основних засобів, %	3,39	28,65	52,89	25,26	24,24
Фондомісткість	0,187	0,151	0,142	-0,035	-0,010
Коефіцієнт зносу	0,672	0,687	0,712	0,016	0,024
Коефіцієнт придатності	0,328	0,313	0,288	-0,016	-0,024
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	8,607	10,096	6,389	1,489	-3,707
Період інкасації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, дні	7	4	1	-4	-3
Коефіцієнт оборотності запасів	11,796	13,071	16,883	1,275	3,812
Матеріаловіддача	18,087	22,252	44,447	4,165	22,195
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	233,842	199,393	82,041	-34,449	-117,352
Капіталовіддача	3,020	3,531	2,979	0,511	-0,553

Фондоозбросеність основних засобів у 2022 році зменшилась у зв'язку із зростанням чисельності працівників, у 2023 році за рахунок зменшення чисельності працівників показник мав позитивну динаміку – збільшення.

Спостерігається зростання коефіцієнту зносу основних засобів та зменшення коефіцієнта придатності основних засобів, що є природнім, проте варто оновлювати основні засоби та зменшувати відсоток їх зношеності, адже понад 70% основних засобів зношені.

Збільшення прибутку позитивно позначилось на рівні рентабельності основних засобів показники зросли, що свідчить про підвищення ефективності їх використання.

Оборотність оборотних активів характеризує швидкість перетворення

оборотних активів на готову продукцію та одержання доходу від її реалізації.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів демонструє пришвидшення оборотності у 2022 році порівняно з 2021 роком, адже дохід зростав більшими темпами, ніж оборотні активи. У 2023 році значно зросла сума оборотних активів, що зумовило негативну динаміку до його уповільнення.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшується щороку, що разом із зростанням виручки від реалізації продукції призвело до скорочення періоду інкасації дебіторської заборгованості, що є позитивним.

Збільшення середньорічної суми грошових коштів призвело до уповільнення їх оборотності, що є негативним. Натомість позитивним є пришвидшення оборотності запасів.

Позитивним є збільшення матеріаловіддачі, у 2023 році показник склав 44,447, тобто на 1 грн. матеріальних запасів припадає 44 грн. доходу, що більше значення 2022 року на 22 грн. Частково такі зміни зумовлені зменшенням суми матеріалів, а також зростанням виручки від реалізації продукції.

Отже, капіталовіддача у 2022 році збільшилась, якщо на 1 грн. капіталу у 2021 році припадало 3 грн. 2 коп. доходу, то у 2022 році 3 грн. 53 коп. Цьому сприяло збільшення виручки більшими темпами, ніж зростала сума капіталу. Проте у 2023 році ситуація мала негативну динаміку, на відміну від попереднього року – адже за рахунок пришвидшення темпів росту капіталу над доходом капіталовіддача зменшилась – сума доходу на 1 грн. капіталу склала 2 грн. 98 коп.

До додаткових показників ефективності фінансово-господарської діяльності належать показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, які відображає табл. 2.8.

Отже, слід відмітити, що показники ліквідності менші за оптимальні значення, що визначає невисокий рівень платоспроможності. Рівень абсолютної ліквідності нижчий за норматив, який становить 0,2-0,3, фактичне ж значення – 0,047, 0,036 та 0,067 відповідно у 2021 році, 2022 році та 2023 році. Це свідчить про недостатність грошових коштів порівняно з терміновими зобов'язаннями.

Таблиця 2.8

Показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості Філії
«Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» у 2021-2023 роках

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2022/ 2021	2023/ 2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,047	0,036	0,067	-0,011	0,031
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,174	0,145	0,502	-0,029	0,357
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,770	0,880	0,861	0,110	-0,019
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,145	0,219	0,582	0,074	0,363
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,563	0,588	0,459	0,024	-0,129
Коефіцієнт фінансової залежності	0,437	0,412	0,541	-0,024	0,129
Коефіцієнт самофінансування	1,291	1,425	0,847	0,135	-0,578
Коефіцієнт фінансового ризику	0,775	0,702	1,181	-0,073	0,479

Не досягають свого нормативного значення (відповідно 0,7-0,8 та 1-1,5) і коефіцієнти проміжної та загальної ліквідності. Але у 2023 році показники значно покращились.

Позитивними є зміни показника співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, проте рівень боргів перед кредиторами практично вдвічі вищий за рівень дебіторської заборгованості, що вказує на низький рівень платоспроможності.

Отже, необхідно в цілому відмітити, що підприємство ДП «Берегометське ЛМГ» у 2021-2022 роках переважно фінансується за рахунок власних джерел. У 2023 році Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» переважно фінансувалося за рахунок позикового капіталу, адже показник фінансової незалежності становить 0,459, а залежності 0,541.

Про залежність Філії від зовнішніх джерел фінансування свідчить і значення коефіцієнтів самофінансування та фінансового ризику.

Оцінку типу фінансової стійкості зробимо за даними табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Оцінка типу фінансової стійкості Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» у 2021-2023 роках

тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Запаси	15225	18869	13742
Власні оборотні кошти	-6208	-3183	-5859
Довгострокові зобов'язання	0	0	0
Поточні зобов'язання	27029	26503	42173
Разом основних джерел формування запасів	20821	23320	36314
Надлишок (+), нестача (-) основних джерел формування запасів	5596	4451	22572

Запаси покриваються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових та поточних зобов'язань, тобто тип стійкості Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» нестійкий.

Отже, ріст виручки від реалізації продукції позитивно позначилось на показнику прибутку – він зростає кожного року і показниках рентабельності, рівень яких мав позитивну динаміку – збільшення. Доходи Філії формуються переважно за рахунок виручки від реалізації продукції (дохід від лісозаготівель, переробної діяльності, мисливства). Незначною є питома вага інших операційних доходів (від реалізації оборотних активів, курсових різниць) та інших фінансових доходів. У структурі витрат найбільшу питому вагу займає собівартість продукції, від 10 до 25% коливається питома вага інших операційних витрат, найменшою була питома вага витрат на збут.

Аналіз додаткових показників ефективності господарювання також свідчить про низький рівень ліквідності, платоспроможності, а у 2023 році негативною є ситуація співвідношення між власними та позиковими джерелами формування фінансових ресурсів, адже останні переважають. Проблемою є дефіцит власного капіталу для фінансування оборотних активів, про що свідчить від'ємна сума власних оборотних коштів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ ФІЛІЇ «БЕРЕГОМЕТСЬКЕ ЛМГ» ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

3.1. Напрями покращення функціонування підприємства в контексті зростання його ефективності

Згідно з результатами аудиту, проведеного Рахунковою палатою України, станом на 1 липня 2023 року війна спричинила збитки лісовому фонду, його установам та підприємствам на суму близько 1,2 млрд грн. Окрім того, приблизно один мільйон гектарів лісів перебуває під тимчасовою окупацією, ще 500 тис. га – заміновано, а на 100 тис. га тривають активні бойові дії.

В умовах воєнної агресії та загрози втрати цінних природних ресурсів зростає важливість підвищення ефективності функціонування підприємств лісової галузі. До ключових чинників, що позитивно впливають на господарську діяльність підприємств і сприяють поліпшенню їхніх фінансово-економічних результатів, відносять:

- Рациональне управління матеріальними ресурсами. Економне використання сировини, енергоносіїв і матеріалів має перебувати під постійним контролем відповідальних фахівців, особливо в матеріалоємних і енергоємних галузях. Шляхом запровадження маловідходних або безвідходних технологій, підвищення виходу готової продукції з одиниці ресурсів, застосування дешевшої або вторинної сировини, можливо значно підвищити ефективність використання ресурсів.

- Рациональне використання обладнання. Важливим чинником зростання виробничої ефективності є підтримка належного технічного стану устаткування, оптимальне планування його експлуатації, збалансоване завантаження, своєчасне обслуговування та ремонт.

- Технологічний розвиток. Використання сучасних технологій, автоматизації та інформаційних рішень суттєво впливає на організацію праці, рівень технічного оснащення виробництва та підвищення професійної підготовки персоналу.

- Продуктивність праці. Людський фактор відіграє визначальну роль у

підвищенні ефективності виробництва. Продуктивність залежить від технічного оснащення робочих місць, методів організації праці, професійних знань, майстерності та ставлення працівників до виконання завдань.

– Відповідність продукції ринковим вимогам. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємству недостатньо лише виготовляти якісний продукт – важливо, щоб продукція була доступна на ринку за прийнятною ціною та в потрібний час. Відтак, має бути налагоджений ефективний зв'язок між виробництвом і маркетингом.

Вчені Небава М.І., Адлер О.О. і Лесько О.Й. виокремлюють три основні напрями покращення ефективності підприємства: організаційний, технологічний та ресурсний [30, с. 88].

У рамках організаційного напрямку основна увага приділяється підвищенню ефективності внутрішніх процесів, включаючи вдосконалення управлінських рішень та організацію виробництва на різних рівнях – від окремих робочих місць до підприємства загалом. Особливо актуальним є перехід на ефективні форми виробництва, такі як великосерійне або масове.

У технологічному аспекті ключовим завданням є подолання технологічної відсталості. Це потребує не лише оновлення матеріально-технічної бази, а й перегляду організаційно-правових підходів до управління. Впровадження елементів сучасної корпоративної культури, зокрема адаптованої з досвіду провідних світових компаній, сприятиме трансформації підприємства.

Ресурсний напрямок передбачає аналіз ефективності використання наявних матеріальних ресурсів і праці. Доцільно враховувати структуру собівартості продукції, завантаженість обладнання, частку амортизаційних витрат, оплату праці тощо. Для оборотних активів основним показником є швидкість їх обігу, тому важливо:

- удосконалювати систему матеріально-технічного забезпечення;
- скорочувати обсяги незавершеного виробництва;
- пришвидшувати реалізацію готової продукції;
- зменшувати дебіторську заборгованість.

Також важливо виявляти джерела нераціонального використання ресурсів, впроваджувати систему нормування витрат, заохочення до економії та

застосовувати високотехнологічні матеріали.

Щодо використання трудового потенціалу, слід акцентувати увагу на втраті робочого часу через плинність кадрів, рівень механізації та автоматизації праці, професійну структуру персоналу й системи мотивації.

Важливо також враховувати специфіку функціонування підприємств у лісовій галузі. Останні реформи у цій сфері мали значний вплив на її ефективність. Зокрема:

Відбулося розмежування управлінських і господарських функцій.

Створено єдине підприємство «Ліси України» замість понад 100 лісгоспів.

Запроваджено відкриті аукціони для реалізації деревини та побічної продукції.

Покращено виконання угод – до 90% деревини успішно відвантажується покупцям.

Запроваджено цифрові інструменти контролю, зокрема фотофіксацію завантажень лісопродукції.

Із 1 січня 2024 року припинено «державну» переробку деревини на філіях. Послуги лісозаготівлі й закупівлі товарів переведено на платформу

Prozorro, що дало змогу зекономити десятки мільйонів гривень [20].

За підсумками 2023 року результати реформи виглядають обнадійливо:

- у 43 рази зменшилася площа лісових пожеж;
- висаджено 195 млн дерев, у тому числі в південних і східних регіонах;
- прибуток зріс удвічі, до 3 млрд грн, навіть за умов зниження середньої ціни деревини;
- рентабельність зросла з 6% до 14%;
- обсяг сплачених податків сягнув 10,5 млрд грн;
- дивіденди державі збільшено втричі, середня зарплата зросла на 2 тис. грн;
- економія на публічних закупівлях – майже 300 млн грн;
- оформлено речові права на понад 700 тис. га земель;
- будуються 256 км лісових доріг – інфраструктурна база для майбутнього зростання;

– надано допомогу ЗСУ на суму близько 300 млн грн;

– реалізовано через ФДМУ 56 збиткових об'єктів.

Таким чином, підвищення ефективності роботи вітчизняних підприємств, зокрема в лісовій галузі, є стратегічно важливим завданням. Реформа управління лісовим сектором уже демонструє позитивні результати, однак подальший розвиток вимагає нових підходів, спрямованих на підвищення ефективності за трьома основними напрямками: організаційним, технологічним та ресурсним.

3.2. Прогнозні показники ефективності господарювання Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України»

Проаналізувавши показники ефективності фінансово-господарської діяльності Філії (як основні, так і додаткові) нами з'ясовано, що такі показники як прибуток та відносні показники рентабельності мали позитивну зміну, яка була зумовлена значною кількістю чинників, у тому числі і проведеною реформою лісового господарства. Проте в негативну сторону змінився рівень самофінансування підприємства та не достатнім є рівень платоспроможності підприємства.

Важливим організаційним напрямом підвищення ефективності господарювання суб'єкта господарювання є проведення фінансового планування та прогнозування.

У процесі дослідження ми з'ясували, що все таки найбільш поширеними показниками ефективності роботи є саме показники прибутку (абсолютні та відносні).

Тому спрогнозуємо формування прибутку Філії «Берегометське ЛМГ»

ДСГП «Ліси України» на 2024 рік (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Прогнозні показники формування прибутку Філії «Берегометське
ЛМГ» ДСГП «Ліси України» на 2024 рік

тис.грн.

Показники	2023 рік (факт)	2024 рік (прогноз)	Відхилення (+,-)
Чистий дохід	232013	269867	37854
Собівартість реалізації продукції	190483	219624	29141
Валовий прибуток	41530	50243	8713
Інші операційні доходи	752	1630	878
Адміністративні витрати	17152	24110	6958
Витрати на збут	4332	2466	-1866
Інші операційні витрати	5102	9305	4203
Прибуток від операційної діяльності	15695	15992	297
Інші фінансові доходи	-	-	-
Інші доходи	1682	3364	1682
Фінансові витрати	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування	17373	19356	1983
Податок на прибуток	-	-	-
Чистий прибуток	17373	19356	1983

Прогнозування показників прибутковості підприємства відображає загальні тенденції його фінансово-господарської діяльності за попередні періоди, які свідчать про стабільне зростання валового, операційного та чистого прибутку.

Для визначення прогнозних значень прибутку було застосовано розрахунково-аналітичний метод, який ґрунтується на аналізі динаміки показників за попередні роки. З огляду на чітку позитивну динаміку прибутковості, використання цього методу є обґрунтованим.

Водночас деякі статті доходів, зокрема інші операційні надходження, демонстрували нестійку динаміку, тому їх прогнозування здійснено із

використанням методу середніх величин. Загалом, зростання прибутковості підприємства зазвичай забезпечується за рахунок двох чинників: збільшення доходів або зменшення витрат.

У цьому контексті важливо враховувати вплив реформи лісової галузі, яка істотно трансформувала систему управління лісовими підприємствами. Багато її позитивних результатів вже мають практичне втілення, зокрема у діяльності філій ДП «Ліси України», включаючи Берегометське лісомисливське господарство. Ефективність функціонування таких структур безпосередньо залежить від рішень, прийнятих на рівні центрального керівництва державного підприємства.

Одним із ключових напрямів реформи є запровадження прозорих процедур закупівель, що дає змогу зменшити витрати та забезпечити ефективне використання державних ресурсів. Як повідомляє офіційний сайт ДП «Ліси України», завдяки централізованим закупівлям уже вдалося досягти значної економії: зокрема, 41,7 млн грн — на пальному, 9,4 млн грн — на електроенергії, майже 4 млн грн — на шинах для техніки.

Використання електронної платформи Prozorro дозволяє не лише зменшити закупівельні ціни, а й детінізувати окремі напрямки діяльності. Наприклад, у 2023 році закупівля послуг землевпорядкування для понад 214 тис. га обійшлася державі майже в п'ять разів дешевше. Аналогічно було реалізовано страхування 6700 одиниць транспорту через відкриті торги — вартість зменшилася більш ніж утричі.

У межах реформ також досягається економія на придбанні техніки та обладнання (до 30%) завдяки конкурентним закупівлям. Окрім безпосередньої економії, прозорі процедури формують нові ринкові сегменти та сприяють розвитку підприємництва. У перспективі передбачається переведення на Prozorro і послуг із заготівлі деревини — що стане революційним кроком у розвитку галузі.

Такі кроки безпосередньо впливають на зниження собівартості продукції, а отже — на підвищення прибутковості як окремих філій, так і підприємства загалом. Подальша імплементація подібних заходів дозволить підтримувати цю позитивну тенденцію.

Обсяг реалізації продукції є ще одним важливим фактором, що визначає прибуток філій. Для його зростання доцільно:

- перевести всі закупівлі на Prozorro;
- відмовитися від прямих контрактів на реалізацію деревини;
- впровадити нові сервіси для споживачів;
- удосконалити електронну систему обліку деревини;
- проводити кадрову ротацію керівників філій за результатами ефективності.

Зменшення витрат досягається також завдяки централізації управління та контролю. Наприклад, директор філії більше не має права самостійно визначати норми витрат пального — затверджені єдині стандарти для всієї структури. Як наслідок, у 2023 році витрати на паливо скоротились майже вдвічі порівняно з 2021 роком, що дозволило зекономити близько 1 млрд грн. Закупівля пального здійснюється централізовано через Prozorro за цінами, нижчими від ринкових.

Окрім цього, підприємство планує впровадження цифрових систем моніторингу руху техніки, а також встановлення ERP-системи для автоматизації управлінського обліку. З червня 2023 року стартував пілотний проєкт з електронної видачі лісорубних квитків і сертифікатів походження деревини, а також тестується закупівля послуг із заготівлі деревини через Prozorro.

Цифровізація діяльності підприємства створює нові можливості для прозорого управління, підвищення контрольованості всіх процесів та зниження витрат.

Показовим прикладом є відмова від готівкових кас у філіях. Замість цього ДП «Ліси України» забезпечило кожне лісництво 1-2 бюджетними смартфонами із вбудованими платіжними терміналами. Це дозволяє покупцям розраховуватись за дрова безготівково, унеможливаючи факти неврахованих готівкових оплат. Також ці пристрої обладнані GPS-модулями, що дає змогу контролювати пересування працівників, зокрема майстрів лісу, та фіксувати завантаження деревини через фото, які додаються до товарно-транспортних накладних.

Економічна доцільність такого рішення очевидна: утримання однієї каси

коштує підприємству близько 30 тис. грн на місяць, тоді як витрати на смартфон становлять лише 160 грн. Таким чином, окупність інвестицій — практично миттєва, а потенційна економія — суттєва.

Отже, зростання виручки від реалізації продукції у поєднанні зі зменшенням витрат безпосередньо впливає на збільшення абсолютного прибутку. Крім того, такі зміни позитивно позначаються і на відносних показниках ефективності, передусім — на рівні рентабельності, що є ключовим індикатором фінансового здоров'я підприємства.

Прогнозні значення показників рентабельності Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України», визначені на основі прогнозних показників формування прибутку, на 2024 рік наведені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Прогноз показників прибутковості Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП
«Ліси України» на 2024 рік

%

Активи	2023 рік	2024 рік (прогноз)	Відхилення (+,-)
Рентабельність реалізації за валовим прибутком	17,90	18,62	0,72
Рентабельність реалізації за операційним прибутком	6,76	5,93	-0,84
Рентабельність реалізації за чистим прибутком	7,49	7,17	-0,32
Рентабельність продукції	21,80	22,88	1,07

Отже, показники прибутковості за валовим прибутком мають позитивну динаміку, що вказує на зростання прибутку саме від реалізації продукції. Показники рентабельності реалізації за операційним та чистим прибутком демонструє незначне (менше 1%) зменшення рентабельності, зумовлене збільшенням виручки від реалізації продукції. Проте, зважаючи на продовження реформи, та суттєві кроки, пов'язані із оптимізацією діяльності ДП «Ліси України» та його Філій, можна припустити, що фактичні показники рентабельності будуть значно вищі за прогнозні.

Отже, підвищення ефективності господарювання кількісно можна виміряти збільшенням показників прибутку, рентабельності, зростання показників ефективності використання ресурсів підприємства. Напрями, пов'язані із підвищенням господарювання, можна об'єднати у групи: організаційний, технологічний та ресурсний, які в кінцевому підсумку позначаються на збільшенні доходів та зменшенні суми витрат за рахунок їх оптимізації.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах ведення господарської діяльності ефективність підприємства оцінюється не лише за фінансовими результатами, зокрема прибутком на вкладений капітал, а й за досягнутими економічними, екологічними та соціальними результатами.

Водночас значна частина економістів дотримується традиційного підходу до тлумачення поняття “ефективність”, ототожнюючи її зі співвідношенням отриманих результатів до витрачених ресурсів. У деяких випадках поняття “ефективність” та “результативність” використовуються як синоніми, що, на нашу думку, є некоректним. Це зумовлено тим, що результат діяльності може мати як позитивний, так і негативний характер, тоді як ефективність, за своєю суттю, відображає позитивний результат, отриманий унаслідок раціонального використання ресурсів.

Аналізуючи підходи, представлені в науковій літературі, можна дійти висновку, що ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства — це узагальнений показник, який відображає співвідношення між досягнутими результатами та ресурсами, витраченими на їх досягнення. В умовах невизначеності цей показник залежить від численних зовнішніх і внутрішніх чинників.

Оцінювання ефективності господарювання є ключовим етапом у пошуку шляхів її підвищення. Воно не може здійснюватися виключно за одним критерієм. Найпоширенішими показниками ефективності залишаються прибуток і рентабельність, тоді як додатковими виступають показники ефективності використання ресурсів, ділової активності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

На підставі аналізу ефективності господарської діяльності Філії «Берегометське ЛМГ» ДСГП «Ліси України» можна зробити такі висновки:

зростання виручки від реалізації продукції сприяло підвищенню прибутку та покращенню показників рентабельності, які демонстрували позитивну динаміку протягом кількох років;

основним джерелом доходів філії є виручка від лісозаготівельної,

деревообробної діяльності та мисливського господарства;

інші операційні доходи (від реалізації оборотних активів, курсових різниць) та фінансові доходи займають незначну частку в загальній структурі.

У структурі витрат основною складовою є собівартість реалізованої продукції, тоді як інші операційні витрати коливаються в межах 10–25%, а витрати на збут мають найменшу частку.

Разом із тим, аналіз додаткових показників ефективності свідчить про наявність фінансових труднощів. Зокрема, відзначається низький рівень ліквідності та платоспроможності, а в 2023 році спостерігається негативне співвідношення між власними й залученими джерелами фінансування. Це свідчить про дефіцит власного капіталу для забезпечення потреб в оборотних активах, що підтверджується від’ємним значенням власних оборотних коштів.

Підвищення ефективності діяльності філії значною мірою залежить від стратегічних рішень та управлінських дій головного підприємства — ДП «Ліси України». Проте важливим є й пошук внутрішніх резервів підвищення ефективності, зокрема за рахунок зростання доходів та скорочення витрат.

Пропоновані напрями зростання доходів:

- переведення усіх закупівель на платформу Prozorro;
- усунення практики реалізації деревини за прямими договорами;
- впровадження нових сервісів для клієнтів;
- модернізація системи електронного обліку деревини;
- кадрові зміни щодо керівників, які порушують стандарти доброчесності.

Скорочення витрат можливе за рахунок:

- централізованих закупівель через прозорі тендери;
- зменшення адміністративних витрат і витрат на збут;
- впровадження раціонального управління матеріальними ресурсами; підвищення ефективності роботи обладнання;
- автоматизації виробничих процесів та використання сучасних ІТ-систем;
- зростання продуктивності праці персоналу.

У практичному аспекті зниження рівня невизначеності, необхідне для ефективного господарювання, досягається шляхом системного збору та аналітичної обробки інформації, що дозволяє сформулювати обґрунтовані

управлінські рішення в умовах складного зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Базилевич В.Д., Гражевська Н.І., Гайдай Т.В. Історія економічних вчень: підруч. Київ: Знання, 2005. Ч. 1. 568 с.
3. Батракова Т.І. Управління ефективністю діяльності підприємства - запорука його успішного функціонування. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19, № 2. С. 13–19.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Атіка, 2011. 52 с.
5. Боковець В.В., Мороз О.О., Краєвська А.С. Оцінка ефективності управління підприємствами в конкурентному середовищі. *Innovation and Sustainability*. 2023. №2. 97-109.
6. Брагіна О.С., Стельмашук Д.Д. Порівняльна оцінка ефективності діяльності підприємства за системним та інтегральним підходами. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2023. №2 (24). С. 25-34.
7. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС». 2017. 236 с.
8. Головчук Ю.О., Довгань Ю.В. Врахування ефекту невизначеності при формуванні ефективної бізнес-стратегії підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/55.pdf.
9. Гречко А.В., Балагир Б.В. Дослідження шляхів підвищення ефективності управління виробничою діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. №2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4780>.
10. Григораш О.В., Булигіна Д.О. Фактори підвищення ефективності

діяльності підприємств. *Класичний приватний університет*. 2018. Випуск 6 (11). С.154-158.

11. Григораш О.В., Терьошина Ю.О. Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 221-226.

12. Далик В.П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С., Бобко О.В., Георгієвський Н. К., Фар'ян В.О. Забезпечення ефективності діяльності підприємства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 10. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42620>.

13. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. Фінансовий менеджмент: підруч. Житомир : ЖНАЕУ. 2018. 320 с.

14. Деякі питання реформування управління лісової галузі: постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.2022 № 1003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1003-2022-%D0%BF#Text>.

15. ДП «Ліси України" у 2023 р. скоротили витрати пального вдвічі та заощадили на цьому близько 1 млрд грн. InterFax – Україна. Інформаційне агенство: веб-сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/963927.html>.

16. Економіка підприємництва: підруч. / за ред. д.е.н., проф. Л.В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О. 2020. 708 с.

17. Економія на закупівлях ДП “Ліси України” цього року може скласти понад 250 млн. грн. Державне підприємство «Ліси України»: веб-сайт. URL: <https://e-forest.gov.ua/ekonomiia-na-zakupivliakh-dp-lisy-ukrainy-tsoho-roku-mozhe-sklasty-ponad-250-mln-hrn/>.

18. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

19. Єпіфанова, І., Джеджула, В., Розводюк, О., Шевчук, Д. Теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою вітчизняних підприємств. *Innovation*

and Sustainability. 2023. № 1. С. 8–14.

20. З якими проблемами лісова галузь заходить у 2024 рік. Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/2/708317/>.

21. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.

22. Закупівлі під час війни: на що підприємство витрачає гроші? *Державне підприємство «Ліси України»*: веб-сайт. URL: <https://e-forest.gov.ua/zakupivli-pid-chas-vijny-na-shcho-pidpriemstvo-vytrachaie-hroshi/>

23. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. 2-е вид., переробл. та доповн. К.: ЦУЛ, 2002. 495 с.

24. Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Єрміїчук Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2019. 336 с.

25. Козирєва О.В., Грузіна І.А., Бондаренко І.В. Дослідження методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2023. Випуск 29. С. 83-88.

26. Кузьомко В.М., Онищенко І.В. Стратегія підвищення ефективності господарської діяльності підприємства на різних стадіях його життєвого циклу. *Економіка і суспільство*. 2016. №5. С.170-174.

27. Любкіна О.В., Шмельова М.О. Діагностика фінансової діяльності і прогнозування перспектив розвитку бізнесу на основі багатофакторної моделі рентабельності. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/48.pdf

28. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств: навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.

29. Мельник І.М. Економічний аналіз ефективності використання лісових ресурсів. *Економічний простір*. 2020. №153. С. 110-117.